

สื่อมวลชนกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

นางสาวอรทัย พนาราม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-2714-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ๑ อ.ก. 2550

I 22273037

MASS MEDIA AND THE PROPAGATION OF BUDDHISM

Miss Orathai Panaram

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Buddhist Studies

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

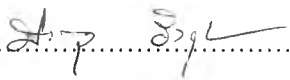
ISBN 974-17-2714-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์	สื่อมวลชนกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
โดย	น.ส.อรทัย พนาราม
สาขาวิชา	พุทธศาสนศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรมทา
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์

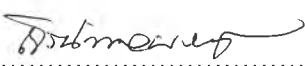
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยดำเนินการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. กัลยา ดิงศภักดิ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทุม อังกูรโรหิต)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรมทา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มรรยาท กิจสุวรรณ)

อรรถัย พนาราม : สื่อมวลชนกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. (MASS MEDIA AND THE PROPAGATION OF BUDDHISM) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรมทา, อ.ที่ปรึกษาร่วม : รองศาสตราจารย์ ภิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ จำนวน 113 หน้า.
ISBN 974-17-2714-3.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้ทราบถึงบทบาทและแนวโน้มการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสื่อมวลชนแต่ละประเภท ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเผยแพร่ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคุณสมบัติของสื่อ ปัจจัยแวดล้อมสื่อ ได้แก่ องค์กรผู้เผยแพร่ กลุ่มเป้าหมาย และสภาพสังคม กับเนื้อหาทางพระพุทธศาสนาในสื่อแต่ละชนิดว่ามีอิทธิพลต่อกันอย่างไร

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะของสื่อ ปัจจัยแวดล้อมของสื่อ มีส่วนกำหนดแนวทางเนื้อหาพระพุทธศาสนาที่นำเสนอในสื่อมวลชนแต่ละประเภทให้แตกต่างกัน
2. เนื้อหาพระพุทธศาสนาในสื่อมวลชนสะท้อนภาพสถานการณ์ปัจจุบันของพระพุทธศาสนาในเมืองไทย ซึ่งมีที่มาจากการเคลื่อนไหวขององค์กรพุทธเป็นส่วนสำคัญ
3. กระแสหลักของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสื่อมวลชน แบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ
 - (1) กลุ่มอนุรักษนิยม (พระพุทธศาสนาแบบประเพณี)
 - (2) กลุ่มปฏิรูป (พระพุทธศาสนาแบบประยุกต์)
 - (3) กลุ่มสายศาสตร์ (นำเสนอพระพุทธศาสนาในเชิงสายศาสตร์)

ลายมือชื่อนิติดี..... อรรถัย พนาราม.....
 สาขาวิชา..... พุทธศาสนศึกษา..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา..... 2545..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4280219622 : MAJOR BUDDHIST STUDIES

KEY WORD: MASS MEDIA / BUDDHISM / THE PROPAGATION OF BUDDHISM

ORATHAI PANARAM : MASS MEDIA AND THE PROPAGATION OF BUDDHISM .

THESIS ADVISOR : : ASSOCIATE PROFESSOR DR.SOMPARN PROMTHA , THESIS

COADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR THIRANAN ANAWAJ - SIRIWONGS , 113 pp.

ISBN 974-17-2714-3.

The objective of writing the thesis is to study the role and tendency of propagation of Buddhism in each type of mass media, like the print media, radio , television and the internet which was publicized during February 2001 - February 2002. This research analyzes the relation between properties of mass media (including the media of the Buddhist organizations , targeting group etc., that surrounds the properties of mass media) and the contents of Buddhism in various types of media to see how different and any influences that might be caused by this. The result of this research can be explained by the following :

1. The qualities and all factors of mass media affect and cause differences for Buddhism between various types of mass media.
2. The contents of Buddhism in mass media preview the status of Buddhism in Thailand. And this is also mainly propelled by the Buddhist organization.
3. There are three main groups that can be divided, these groups have their own ideal for propagating Buddhism by using mass media.
 - (1) The conservative group (presents Buddhist teaching in traditional way)
 - (2) The reformist group (applies Buddhist teaching to current situations)
 - (3) The occultist group (presents Buddhist teaching as occult powers)

Student's signature.....*Orathai Panaram*.....

Field of studyBuddhist Studies.....Advisor's signature.....*Somparn Promtha*.....

Academic year2002.....Co-advisor's signature.....*Thiranan Anawaj*.....

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวซึ่งเป็นกำลังใจให้ตลอดมาและตลอดไป
ขอบพระคุณ รศ.ดร.สมภาร พรหมทา และรศ.ถิรพันธ์ อนุวัชศิริวงศ์ ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ
กัลยาณมิตรผู้ให้ความรู้ เพื่อนร่วมศึกษาและปฏิบัติธรรมที่ทำให้ผู้วิจัยเติบโตได้ในทางธรรม
อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสนศึกษาทุกท่านที่ก่อร่างความรู้วิชาการทางพระพุทธศาสนา
พี่เล็ก พี่ตะ เจ้าหน้าที่ศูนย์พุทธศาสนศึกษาที่น่ารักและมีน้ำใจเสมอมา
เพื่อนๆร่วมเรียนรุ่นแรกนี่ที่คอยช่วยเหลือ ผลัดกันกระตุ้น ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน
คุณวลีรัตน์ ชลิตอาภรณ์ สนับสนุนวิทยานิพนธ์โดยยินยอมให้ผลงานทุกเมื่อที่ต้องการ
คุณชนติทัต นุกุลเชาวน์ และเพื่อนที่ SAS สำหรับบทความย่อภาคภาษาอังกฤษ
ฝ่ายบริการการศึกษาคณะอักษรศาสตร์ที่ให้ความช่วยเหลือด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
สมมติฐาน.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	1
ขอบเขตการวิจัย.....	2
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
วิธีการวิจัย.....	3
บทที่ 2 กรอบความคิดและแนวทฤษฎี.....	4
ทฤษฎีทางสื่อมวลชน.....	5
บทบาทหน้าที่ทางสังคมของสื่อมวลชน.....	5
การวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ.....	6
การเผยแพร่พระพุทธศาสนา.....	7
การเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อมวลชน.....	7
คุณสมบัติของผู้ส่งสารหรือผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนา.....	8
คำสอนของพระพุทธศาสนา.....	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
บทที่ 3 การเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อมวลชน.....	13
การสื่อสารมวลชน.....	15
ความหมายของการสื่อมวลชน.....	15
ประเภทของสื่อมวลชน.....	15
การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในสื่อสิ่งพิมพ์.....	18
ความหมายของสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ.....	19

สารบัญ (ต่อ)	หน้า
วารสารและนิตยสารธรรมะ.....	20
รายละเอียดของวารสารธรรมะนิตยสารธรรมะ.....	23
หนังสือพิมพ์พระพุทธศาสนา.....	31
คอลัมน์ธรรมะในหนังสือพิมพ์.....	33
คอลัมน์ธรรมะในนิตยสาร.....	38
เนื้อหาธรรมะที่มักนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์.....	41
การเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง.....	42
ลักษณะพิเศษของวิทยุกระจายเสียงที่เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่ธรรมะ.....	42
รายการธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง.....	42
ผู้บรรยายธรรมะ.....	48
รูปแบบรายการธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง.....	48
จำแนกรายการตามเนื้อหาที่นิยมออกอากาศ.....	49
การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในสื่อวิทยุโทรทัศน์.....	52
พัฒนาการของสื่อวิทยุโทรทัศน์.....	52
ประเภทของรายการโทรทัศน์.....	52
รายการธรรมะทางโทรทัศน์.....	53
ปริมาณเวลาการนำเสนอรายการธรรมะของแต่ละช่องต่อสัปดาห์.....	54
พุทธศาสนสุภาษิตในสื่อโทรทัศน์.....	55
รูปแบบรายการธรรมะทางโทรทัศน์.....	58
เนื้อหาในรายการธรรมะทางโทรทัศน์.....	59
ผู้บรรยายธรรมในรายการธรรมะทางโทรทัศน์.....	59
เวลาออกอากาศของรายการธรรมะ.....	59
การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในสื่ออินเทอร์เน็ต.....	60
ความหมายของอินเทอร์เน็ต.....	60
ประโยชน์ของอินเทอร์เน็ต.....	61
ลักษณะเด่นของการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเผยแพร่.....	61
สื่อพระพุทธศาสนาบนอินเทอร์เน็ต.....	61
รูปแบบเว็บไซต์ทางพระพุทธศาสนา.....	63
ประเภทของเว็บไซต์ทางพระพุทธศาสนา.....	64
บทที่ 4 วิเคราะห์สถานการณ์พระพุทธศาสนาในสังคมไทยจากสื่อมวลชน.....	70

สารบัญ (ต่อ)	หน้า
ภาพรวมเนื้อหาคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน.....	70
ธรรมเนียมประยุคดี.....	70
กระแสไสยศาสตร์.....	71
ธรรมตามแบบแผนในพระไตรปิฎก.....	72
ธรรมเชิงวิชาการ.....	72
เนื้อหาคำสอนแปรผันตามสื่อและผู้รับสาร.....	73
สื่อสิ่งพิมพ์.....	73
สื่อวิทยุกระจายเสียง.....	79
สื่อวิทยุโทรทัศน์.....	81
สื่ออินเทอร์เน็ต.....	82
แนวโน้มของพระพุทธศาสนาในยุคสื่อสารมวลชน.....	83
สำนักความคิดต่างๆสร้างรูปแบบพระพุทธศาสนา.....	83
สื่อมวลชนแหล่งข้อมูลพระพุทธศาสนา.....	86
การนับถือบุคคล.....	87
ผู้หญิงกับบทบาทผู้เผยแพร่.....	87
ข้อเสนอแนะในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในสื่อมวลชน.....	88
อุดมการณ์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในสื่อมวลชน.....	88
การเผยแพร่กับประโยชน์ในพระพุทธศาสนา.....	89
ข้อบกพร่องของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในสื่อมวลชน.....	90
ธรรมะในสื่อต่างๆควรเป็นอย่างไร.....	91
สิ่งที่ควรเพิ่มเติมเพื่อให้การเผยแพร่ในสื่อสมบูรณ์.....	96
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ.....	100
ภาพรวมของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อมวลชนในปัจจุบัน.....	100
ปัญหาสำคัญในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อมวลชน.....	102
ข้อจำกัดในการทำวิจัย.....	103
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป.....	103
รายการอ้างอิง.....	105
บรรณานุกรม.....	107
ภาคผนวก.....	109
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	113

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลและสื่อมวลชน.....	14
ตารางที่ 2 แสดงรายการธรรมชาติของออกอากาศทางวิทยุ.....	43
ตารางที่ 3 รายการกระจายเสียงสถานีวิทยุธรรมะพล1 เอเอ็ม 1422 กิโลเฮิร์ตซ์ ประจำทุก วันจันทร์ – ศุกร์.....	45
ตารางที่ 4 รายการกระจายเสียงสถานีวิทยุธรรมะพล1 เอเอ็ม 1422 กิโลเฮิร์ตซ์ ประจำทุก วันเสาร์.....	46
ตารางที่ 5 รายการกระจายเสียงสถานีวิทยุธรรมะพล1 เอเอ็ม 1422 กิโลเฮิร์ตซ์ ประจำทุก วันอาทิตย์.....	47
ตารางที่ 6 รายการธรรมชาติของออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ.....	53